

Recalibrarea evaluării învățământului profesional și tehnic din România

De ce rata de promovare la Bacalaureatul generalist este un indicator greșit și cum poate România alinia evaluarea școlilor tehnologice la standardele europene

Autor: Alexandra POPA

A. Introducere

La nivel european, discuția despre forța de muncă a trecut în ultimii ani de la un accent mai degrabă simbolic pe „meseriași” la o recunoaștere strategică a rolului învățământului profesional și tehnic (VET). Vicepreședinta Comisiei Europene, Roxana Mînzatu, subliniază această schimbare de paradigmă într-o declarație recentă, în care arată că statele membre nu vor putea rămâne competitive în raport cu economii precum Statele Unite sau China dacă nu investesc coerent și sustenabil în sistemele de educație și formare vocațională. Comisia anunță, în acest context, elaborarea unei noi Strategii Europene pentru Educație și Formare Vocațională, cu ambiția explicită de a consolida VET ca infrastructură critică pentru economie.

În România, însă, zona de formare profesională rămâne insuficient finanțată și insuficient protejată de stereotipurile colective. Liceele tehnologice atrag în continuare, în proporție semnificativă, elevi cu niveluri scăzute ale competențelor de bază, ceea ce alimentează un cerc vicios: școli cu puține resurse, cohorte de elevi insuficient pregătite și performanțe școlare reduse. Mulți elevi intră în clasa a IX-a în liceele tehnologice cu medii de admitere de 2 sau 3 și fără competențele fundamentale necesare pentru a parcurge un curriculum liceal: profesorii și agenții economici care îi primesc în practică constată că trebuie să-i învețe operații elementare – operații matematice de bază, calculul ariei unui dreptunghi, citirea cursivă, scrierea corectă. În momentul în care acești elevi intră în sistemul IPT, eșecul educațional este deja instalat, însă responsabilitatea pentru rezultat este transferată, în mod tacit, liceelor tehnologice.

În imaginarul public, IPT rămâne puternic asociat cu eșecul școlar, iar discursul mediatic contribuie constant la perpetuarea acestei imagini. În fiecare vară, odată cu publicarea rezultatelor la Bacalaureat, numeroase articole pun accentul pe liceele tehnologice cu promovabilitate foarte scăzută, listele cu „zero la Bac” devenind un ritual mediatic care întărește percepțiile negative. Datele recente mențin această spirală: în 2025, dintre cele 49 de licee cu promovabilitate zero la Bacalaureat, 42 au fost licee tehnologice (Edupedu, 2025).

Aceste rezultate adâncesc an după an stigma, când, **în realitate, modul de a măsura succesul școlar – promovarea Bacalaureatului generalist, așa cum este el astăzi în România – este nepotrivit pentru școlile de meserii și necorelat cu finalitățile formării profesionale.**

B. Ce înseamnă „evaluarea după Bac” pentru școlile IPT și de ce este problematică

În dezbaterea publică, dar și în practica administrativă, liceele tehnologice sunt „evaluate” în foarte mare măsură după rata de promovare la Bacalaureat. Acest lucru se întâmplă pe mai multe paliere:

- la nivel simbolic, prin presiunea constantă a clasamentelor și listelor de licee cu rezultate slabe la Bac;
- la nivel administrativ, prin folosirea promovabilității la Bac ca indicator de performanță în rapoarte, diagnoze și discuții despre rețeaua școlară;
- la nivel instituțional, prin legarea statutului de colegiu de rata de promovare la Bacalaureat.

Metodologia de acordare și menținere a titlului de Colegiu/Colegiu Național prevede că o unitate de învățământ trebuie să aibă, pe ultimii ani de referință, o rată de promovare la Bac peste media națională (raportată la filiera în care școlarizează preponderent) pentru a obține și a păstra acest statut. În momentul în care, la o nouă evaluare, rezultatele la Bac scad sub prag, inspectoratul școlar poate propune revocarea titlului.

În practică, acest lucru înseamnă că un colegiu tehnologic își poate pierde statutul nu pentru că nu își formează elevii pe meserie sau nu are parteneriate solide cu mediul economic, ci pentru că rata la Bac – un examen general-academic – a coborât sub media națională.

În paralel, inspectoratele școlare și autoritățile locale folosesc adesea rezultatele la Bacalaureat ca argument în discuțiile despre cifrele de școlarizare și reorganizarea rețelei școlare, chiar dacă metodologia nu condiționează explicit alocarea cifrelor de acest indicator. În practică, liceele cu rezultate slabe la Bac sunt mai ușor „sacrificate” atunci când se reduc clase sau se mută locuri spre alte filiere, deși tocmai aceste școli ar avea nevoie de sprijin suplimentar pentru a-și corecta dezavantajele inițiale.

Mai mult, din interacțiunile CRPE cu diverse școli tehnologice din ultimii ani tragem concluzia că acest indicator generează uneori practici ne-etice, cu un important impact asupra traseului socio-educational al elevilor din ÎPT care nu recuperează decalajele în cei 4 ani de liceu: există cazuri în care profesorii nu încheie mediile elevilor pentru ca la Bac să intre în sesiunea din vară doar cei care îl pot promova.

În felul acesta, punctul real de eșec – care se situează anterior ciclului liceal, la nivelul achizițiilor de bază din ciclul primar și gimnazial și al inegalităților socio-economice – este ignorat, iar responsabilitatea este transferată școlilor care funcționează deja în condiții dezavantajate și sunt ulterior evaluate în baza unor indicatori care nu reflectă specificul lor.

În oglindă, piața muncii transmite un mesaj ambiguu. Angajatorii din România caută adesea absolvenți „cu Bac”, chiar și pentru poziții pentru care au nevoie de oameni calificați pe meserie, nu de competențe academice generale. Un articol de pe o platformă de profil arată că există mii de joburi fără cerința Bac-ului, dar subliniază că, „la nivelul peste muncă necalificată”, diploma de Bac devine obligatorie în practică, potrivit celor din piață (Economedia, 2025).

C. Perspectiva europeană asupra finalității ÎPT și a modului în care ar trebui evaluate performanțele în acest sector educațional

La nivelul Uniunii Europene, perspectiva este însă diferită. Comisia Europeană subliniază că VET are rolul de a pregăti direct forța de muncă și de a dezvolta competențe relevante pentru economie, ceea ce implică o legătură constantă între formare și cererea de pe piața muncii (Comisia Europeană, 2023).

În această logică, statele sunt încurajate să orienteze sistemele VET către rezultate măsurabile privind angajarea absolvenților, nu doar către performanțe academice generale.

Obiectivele europene merg în aceeași direcție. Consiliul UE a stabilit ca, până în 2025, cel puțin 60% dintre absolvenții recenți ai programelor VET să fi avut parte de „work based learning”, adică formare bazată pe muncă. Acest indicator este important nu doar ca țintă numerică, ci pentru că așază experiența practică în centrul evaluării eficienței VET și limitează accentul pe evaluări academice (Comisia Europeană, 2025).

Monitorizarea europeană arată diferențe semnificative între state: în timp ce țări precum Germania, Austria sau Olanda depășesc consistent ținta de 82% rată de angajare a absolvenților de VET, state precum România se situează mult mai jos, în zona de 60% sau chiar sub acest prag (CEDEFOP, 2025).

Cedefop arată că, deși VET este recunoscut ca instrument esențial pentru dezvoltarea competențelor, potențialul său nu este valorificat pe deplin în multe state membre. Printre problemele identificate se numără interacțiunea insuficientă cu angajatorii și lipsa unor mecanisme prin care formarea din școli să reflecte în mod sistematic nevoile economiei. Din acest motiv, politicile europene recente pun accent pe indicatori precum ratele de angajare, participarea la formare practică, calitatea parteneriatelor cu companiile și utilizarea informațiilor privind cererea de competențe pe piața muncii.

Raportul Cedefop „*The future of vocational education and training in Europe – Volume 3: The influence of assessments on vocational learning*” atrage atenția asupra unei dileme fundamentale: metodele tradiționale de evaluare – teste standardizate, examene finale, probe preponderent teoretice – pot submina potențialul formării profesionale de a genera competențe relevante pentru piața muncii și pentru dezvoltarea reală a elevilor. Evaluarea bazată aproape exclusiv pe examene teoretice riscă să creeze o distorsiune între ceea ce se predă și ceea ce este cerut la locul de muncă. Când examenele măsoară mai ales cunoștințe teoretice, școlile și programele VET sunt tentate să „predea pentru test” – în cazul României, pentru Bacalaureat – în detrimentul formării practice, a proiectelor, a stagiilor consistente. Din acest unghi, Cedefop subliniază nevoia de a găsi mecanisme de evaluare care să privilegieze competențele de muncă și evaluările de tip portofoliu, practică sau proiect, în locul unei dependențe exclusive de examene standardizate.

Aceste abordări pot fi documentate substanțial în multiple țări europene:

- Franța folosește Indicateurs de Valeur Ajoutée des Lycées (IVAL), care măsoară „valoarea adăugată” a unui liceu, adică progresul elevilor raportat la profilul lor inițial (nivel școlar, mediu social, vârstă etc.). Un liceu poate avea o rată de reușită la Bac mai mică decât media națională, dar o valoare adăugată foarte pozitivă dacă reușește să facă elevii cu un profil modest să progreseze; un liceu tehnologic cu o rată de reușită de 80%, dar cu valoare adăugată mare, poate fi considerat mai eficient decât un liceu general cu 95% reușită, dar cu valoare adăugată nulă sau negativă.
- În Spania, Ministerul publică anual „Estadística de inserción laboral”, cu date privind ratele de angajare la 1–4 ani după finalizarea studiilor, pe nivel (Grado Medio / Grado Superior) și pe familie profesională. Această transparentă le permite elevilor și familiilor să aleagă filiere și licee în funcție de rentabilitatea pe piața muncii, nu doar în funcție de note la examene. Clasamentele naționale ale școlilor includ ca indicator principal inserția profesională, nu rata obținerii diplomei sau rezultatele la examene generale. Sistemul este construit pentru a susține rutele profesionale și pentru a alinia formarea cu cererea de competențe.

Însă discuția despre evaluarea rutelor profesionale nu poate fi separată de rolul examenului de Bac. În state precum Franța, Germania sau Danemarca, bacalaureatul nu este examenul care decide accesul pe piața muncii, ci doar instrumentul care asigură accesul la învățământul superior academic. Pentru piața muncii, indicatorul relevant este certificarea competențelor profesionale.

În Franța, Baccalauréat général este ruta teoretică, iar Baccalauréat professionnel este ruta profesională. Bacalaureatul profesional oferă acces la învățământ superior tehnic (Brevet de technicien supérieur, Institute universitaires de technologie), nu la universitățile teoretice. El include atât unități generale (franceză, istorie-geografie, educație civică, matematică și științe, limbi străine), cât și unități profesionale: probă practică sau tehnologică, dosar de stagiu/proiect prezentat unei comisii, stagiu obligatoriu într-o întreprindere (18–22 săptămâni) și o evaluare privind igiena, securitatea și protecția mediului la locul de muncă.

În Germania, Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife (Abitur) reprezintă ruta teoretică, iar Fachhochschulreife este bacalaureatul profesional, care oferă acces la universități de științe aplicate (Fachhochschulen). Acesta combină discipline generale (germană, matematică, limbă străină, materii de specialitate) cu o componentă practică evaluată prin rapoarte de practică și proiecte. În paralel, Germania operează și certificatul de ucenicie Ausbildungsabschluss, obținut în sistemul dual, care funcționează ca principal criteriu de angajare. Angajatorii solicită acest certificat ca dovadă a calificării, nu diploma de Bac. Deținătorii unui Ausbildungsabschluss pot intra direct în muncă sau își pot continua traseul profesional prin calificări superioare (Meister, Techniker).

Astfel, în aceste sisteme, nivelul de promovabilitate la Bac-ul profesional nu este indicatorul principal pentru învățământul profesional și tehnic. Pentru rutele profesionale, indicatorul relevant este certificarea competențelor și angajabilitatea. Misiunea IPT este inserția pe piața muncii a tinerilor care învață o meserie, validată prin examene de certificare; de aceea, angajabilitatea și certificarea ar trebui să fie indicatorii centrali, nu rata la Bac, un examen general-academic.

Prin urmare, aceste orientări poziționează România în fața unei schimbări necesare de paradigmă, în special în raport cu modul actual de evaluare a școlilor din IPT, bazat aproape exclusiv pe rezultatele la Bacalaureat.

Pe plan intern, structura actuală a evaluării liceelor tehnologice și profesionale pune în prim-plan un indicator care nu reflectă obiectivele reale ale formării profesionale: promovarea Bacalaureatului.

Conform datelor Ministerului Educației (2025) rata de absolvire a Bacalaureatului în 2025 la nivelul liceelor tehnologice din țară a fost de doar 50,47%, cu 24 de puncte procentuale mai mică decât rata la nivel național. Diferența față de filiera teoretică rămâne structurală, apropiindu-se de 36 de puncte procentuale, iar față de cea vocațională de aproximativ 25 de puncte. Analizele arată că, în ultimii 16 ani, rata de promovare la Bacalaureat în rândul candidaților din liceele tehnologice nu a depășit niciodată pragul de 60%, în ciuda proiectelor ample – precum ROSE, finanțat cu 200 de milioane de euro – care au vizat explicit reducerea abandonului școlar și creșterea promovabilității la BAC.

Presiunea evaluării prin Bac generează, cum spuneam, comportamente defensive: profesori care evită încheierea mediilor, școli care își asumă că o parte dintre elevi nu „merită” să ajungă la examen, elevi care pierd accesul la certificări profesionale pe care sistemul ar trebui să le acorde ca principală finalitate. Datele europene privind piața muncii subliniază și ele caracterul neadecvat al unei evaluări centrate exclusiv pe Bac: conform Cedefop, 68% dintre oportunitățile viitoare de angajare din România vor necesita calificări medii, specifice învățământului profesional și tehnic (Cedefop, 2025).

Atâta timp cât Bacalaureatul rămâne poarta principală prin care un tânăr este considerat „angajabil”, absolvenții de IPT rămân dezavantajați, deși sistemul economic are nevoie exact de profilul lor de competențe. OECD, în analizele dedicate României, subliniază nevoia reformării VET pentru a facilita tranziția de la școală la muncă și pentru a adapta formarea la deficitul de competențe din economie (OECD, 2025).

O parte importantă a acestor tineri nu ajung nici măcar în zona Bacalaureatului, ceea ce arată că avem nevoie de un set mai divers de indicatori de progres educațional și pregătire pentru piața muncii. În acest context, Consiliul UE a recomandat României să abordeze deficitul de competențe prin utilizarea mai eficientă a datelor privind cererea de competențe. Evaluarea școlilor IPT exclusiv prin prisma Bacalaureatului contravine atât acestei direcții, cât și nevoilor interne.

Pentru ca sistemul VET să răspundă așteptărilor economiei, evaluarea performanței trebuie să includă dimensiuni precum calitatea formării practice, accesul elevilor la certificări profesionale, evoluția elevului raportat la nivelul de intrare, colaborarea cu angajatorii și inserția profesională a absolvenților. Școlile din IPT ar trebui evaluate după cât de bine reușesc să lege formarea de practică și de intrarea pe piața muncii, nu după un examen general-academic.

D. Concluzii și direcții de acțiune

În România, bacalaureatul tehnologic – care ar putea reprezenta un pas major în revalorizarea socială a școlilor de IPT – poate fi introdus conform legii doar în 2029–2030, la patru ani după implementarea noilor planuri-cadru. Conform Legii educației nr. 198/2023, bacalaureatul în noua formulă (inclusiv pentru filiera tehnologică) se aplică începând cu generația intrată în clasa a IX-a în 2025–2026, astfel că primul examen în noul format va avea loc în 2030. Până atunci, utilizarea ratei la Bac ca indicator-cheie pentru liceele tehnologice va continua să distorsioneze evaluarea școlilor cu rută profesională și să submineze rolul lor esențial de a furniza forță de muncă calificată în sectoare cheie ale economiei.

- În acest interval de tranziție, ar fi esențială o schimbare a modului în care măsurăm succesul școlilor IPT. Evaluarea lor ar trebui să se bazeze pe un set minim de indicatori, raportați anual la nivel de unitate: rata de inserție la 6/12/36 luni de la absolvire, proporția absolvenților care obțin certificări profesionale recunoscute, proporția elevilor cu experiență practică și calitatea acestei experiențe (durata și relevanța stagiilor), indicatori de „valoare adăugată” adaptați (pe modelul IVAL din Franța), gradul de satisfacție al angajatorilor (prin sondaje regulate), rata de retenție în firmă la 12 luni.
- Un pas concret ar putea fi lansarea unui pilot național, pe 12–18 luni, în 50–100 de unități IPT, pentru calcularea „valorii adăugate” școlare: progresul elevilor corelat cu caracteristicile la intrare și cu rezultatele de inserție profesională. Rezultatele ar putea fi publicate în același timp cu rezultatele Bacalaureatului, oferind o imagine mult mai nuanțată asupra școlilor profesionale.
- În paralel, sunt necesare campanii de informare și parteneriate cu Camerele de Comerț și cu asociațiile reprezentative ale angajatorilor. Prin aceste mecanisme, companiile mari și medii ar putea fi convinse să accepte certificatul profesional ca principal criteriu la angajare, nu diploma de Bac, și să participe la elaborarea unor ghiduri de recrutare centrate pe competențe. Campanii de sensibilizare ar putea viza explicit potențialul tinerilor fără Bac, dar cu calificări profesionale solide, și ar putea încuraja utilizarea certificărilor drept echivalent pentru anumite posturi.
- Un rol important l-ar putea avea și platformele mari de recrutare (eJobs, BestJobs etc.), care ar putea fi încurajate să raporteze periodic nu doar numărul total de joburi, ci și tipologia celor care nu cer Bac: câte joburi necalificate, câte joburi de meserie, câte posturi cu potențial de avansare. Aceste date ar putea deveni instrument de politică publică: Ministerul Educației sau inspectoratele școlare ar putea folosi statisticile pentru a identifica sectoare economice unde tinerii fără Bac pot fi integrați sustenabil și cu perspective de dezvoltare profesională, iar consilierea VET ar putea orienta elevii către specializări în acord cu realitățile pieței.

Resurse:

- [1] Edupedu.ro (2025), Lista liceelor unde niciun candidat nu a promovat Bacalaureatul 2025, <https://www.edupedu.ro/lista-liceelor-unde-niciun-candidat-nu-a-promovat-bacalaureatul-2025-date-bacplus/>
- 2] Economedia.ro (2025), Platformă de recrutare: peste 6.000 de locuri de muncă disponibile pentru cei care nu au trecut examenul de Bacalaureat. Unde se pot angaja absolvenții de liceu fără diplomă de Bac, <https://economedia.ro/platforma-de-recrutare-pest-6-000-de-locuri-de-munca-disponibile-pentru-cei-care-nu-au-trecut-examenul-de-bacalaureat-unde-se-pot-angaja-absolventii-de-liceu-fara-diploma-de-bac.html>
- [3] Comisia Europeană – Education and Training (2023), About vocational education and training, <https://education.ec.europa.eu/education-levels/vocational-education-and-training/about-vocational-education-and-training>
- [4] Comisia Europeană (2025), Education and Training Monitor – Comparative Report, Chapter 5, <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/comparative-report/chapter-5.html>
- [5] CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training (2024), What is happening in vocational education and training and adult learning in the European Union, <https://www.cedefop.europa.eu/hr/data-insights/what-happening-vocational-education-and-training-and-adult-learning-european-union>
- [6] Ministerul Educației (2025), Dosar de presă – Bacalaureat iunie 2025. Rezultate inițiale, https://www.edu.ro/sites/default/files/Dosar_presa_bacalaureat_iunie_2025_rezultate_initiale.pdf
- [7] CEDEFOP (2025), Skills Forecast – Romania 2025, https://www.cedefop.europa.eu/files/skills_forecast_-_romania_2025.pdf
- [8] OECD (2025), OECD Reviews of Labour Market and Social Policies: Romania 2025 – Lifting Romania's workforce potential, https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-labour-market-and-social-policies-romania-2025_f0532908-en/full-report/lifting-romania-s-workforce-potential_ea063b7c.html